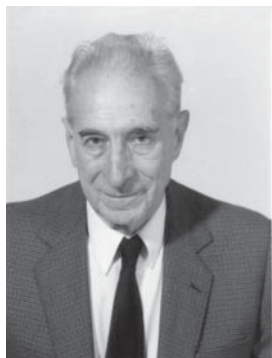

Dragomir Vojnić*

RIKARD ŠTAJNER

Rikard Štajner je pripadao veoma uskoj skupini naših ekonomista znanstvenika koji su predstavljali svojevrsni društveno ekonomski i politički fenomen. Taj se fenomen ogledao u činjenici da su svoj bogati opus života i rada u kontinuitetu ostvarivali i kao veoma istaknuti društveno politički radnici i kao istaknuti znanstvenici. Osim Rikarda Štajnera u taj uski krug spadaju i Jakov Sirotković i Berislav Šefer. Sva trojica su svoje znanstvene karijere ostvarivali u tijesnoj povezanosti sa Ekonomskim institutom Zagreb.

Rikard Štajner je rođen 2. lipnja godine 1921. u Subotici. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1959. Na ovom je fakultetu radio u dopunskom radnom odnosu prvo kao izvanredni 1961., a kao redoviti profesor od g.1970. U isto je vrijeme izabran i u status znanstvenog savjetnika Ekonomskog instituta, Zagreb. Bio je ne samo veoma istaknut nego i veoma plodan ekonomist znanstvenik. Njegov životni opus sadrži preko 200 objavljenih radova u formi članaka u časopisima, priloga u zbornicima i knjigama od kojih su neke prevedene na više jezika. Govorio je francuski, njemački, engleski i mađarski.

Rikard Štajner je svoju briljantnu karijeru započeo kao direktor Zavoda za planiranje grada Zagreba, a nedugo poslije toga i kao direktor Zavoda za planiranje Republike Hrvatske. Na tom se poslu našao u veoma burna i dinamična vremena koja su prethodila pripremi i početku ostvarivanja velike društveno ekonomske

---

* D. Vojnić, znanstveni savjetnik, emeritus Ekonomskog instituta, Zagreb i počasni član Predsjedništva Hrvatskog društva ekonomista i počasni urednik Ekonomskog pregleda.

i političke reforme iz godine 1965. U tijeku dugotrajne i plodne karijere Rikarda Štajnera, slično kao i sa nekim drugima iz Ekonomskog instituta Zagreb veliku je ulogu odigrao Vladimir Bakarić koji je sa velikom brigom, pažnjom i interesom pratio razvoj pojedinih znanstvenika, posebno onih koji su se u isto vrijeme isticali i na istaknutim društveno političkim funkcijama. Početkom godine 1962. osnovana je Savezna komisija za paritet dinara na čelu sa Kirom Gligorovim. Osnivanje te Komisije ustvari je označilo početak pripreme velike reforme iz godine 1965. Vlada Hrvatske i posebno Vladimir Bakarić su u tom kontekstu i stručnu i savjetodavnu, pa i konkretnu kadrovsku pomoć očekivali od onih koji su i direktno i indirektno bili povezani sa Ekonomskim institutom, Zagreb. V. Bakarić pozvao je na radni sastanak Jakova Sirotkovića, Rikarda Langa, Rikarda Štajnera i Savku Dabčević Kučar i još neke. Bakarić je na tom sastanku, pored opće zadaće u smislu nastavka intenzivne industrijalizacije, posebno naglasio važnost razvitka takvog makroekonomskog okruženja i takvoga modela privređivanja koji će se temeljiti na proizvodnji, štednji, investicijama i ekspanziji izvoza. Na kraju sastanka Bakarić je, samo kao usput, spomenuo da moramo ojačati naše kadrove u Federaciji. Ne dugo poslije toga Rikard Štajner se našao na poziciji Generalnog direktora Saveznog zavoda za društveno planiranje, a koju godinu kasnije i kao ministar za nerazvijene u Saveznoj vladi.

Rikard Štajner je uz sve svoje velike i odgovorne obveze kao visoki dužnosnik i istaknuti društveno politički radnik u kontinuitetu ostvarivao i svoje obaveze i ambicije i kao znanstvenik i znanstveni savjetnik Ekonomskog instituta Zagreb. Bio je jedan od autora popularne «Bijele knjige» u redakciji Rikarda Langa (u to vrijeme direktora Ekonomskog instituta, Zagreb). Osim spomenutih, autori «Bijele knjige» (koja je dala polazne političko ekonomske osnove za početak rada na Velikoj društveno ekonomskoj i političkoj reformi iz godine 1965.) su bili i Jakov Sirotković, Savka Dabčević-Kučar, Ivo Perišin, Vladimir Stipetić i Berislav Šefer. Na osnovi ove knjige u Ekonomskom institutu, Zagreb je početkom godine 1963. održano veliko savjetovanje Sekcije za znanstveni rad Saveza ekonomista Jugoslavije na kome su sudjelovali ekonomisti iz svih republika i pokrajina. To je savjetovanje dalo idejno politički i političko ekonomski ton i pečat ostvarivanju Reforme iz godine 1965.

U nizu drugih aktivnosti Rikarda Štajnera posebno valja istaknuti njegovu zapaženu suradnju na međunarodnom projektu Ekonomskog instituta Zagreb i Jugoslavensko američkog centra Državnog sveučilišta Floride, Tallahassee. Prva knjiga u okviru te suradnje objavljena je početkom osamdesetih u redakciji direktora spomenutog Centra Georga Macesicha pod naslovom *Eseji o političkoj ekonomiji Jugoslavije* u kojoj je i Štajnerov rad pod naslovom “Međunarodni ekonomski odnosi: problemi i perspektive”. Druga je knjiga objavljena, u redakciji istog urednika, početkom devedesetih, pod naslovom “Jugoslavija u doba demokracije”. Štajnerov rad nosi naslov: “Jugoslavija u Europi: Ekonomska i politička integracija”. Svi radovi i obje spomenute knjige su objavljene na engleskom jeziku.

Tijekom ovog istog osmog desetljeća u izdanju Ekonomskog instituta Zagreb su se pojavile još dvije Štajnerove knjige pod zajedničkim naslovom "Krizna". U ovim se knjigama obrađuju relevantni aspekti krize suvremenog kapitalizma u svjetlu teorije novog međunarodnog ekonomskog poretka. To su prve nešto cjelovitije znanstvene razrade ovih i veoma važnih i u to vrijeme veoma aktualnih problema u svijetu općenito, a kod nas posebno, s obzirom na sve one specifičnosti koje je u sebi sadržavao kompleks nesvrstanosti. Štajner je bio jedan od prvih koji je ove probleme i nešto cjelovitije i nešto povezanije obradio tako da su ovi njegovi radovi bili, ne samo kod nas, nego i puno šire veoma zapaženi traženi i cijenjeni. Prevedeni su na njemački, francuski, ruski, engleski, španjolski, mađarski a djelimično i na arapski. Štajner je objavio i čitav niz manjih radova sa područja međunarodnih ekonomskih odnosa, posebno radeći u svojstvu glavnog i odgovornog urednika časopisa Instituta za međunarodne odnose «Razvoj/Development»

Štajner je u kontinuitetu bio i veoma istaknut društveno politički radnik u vanjskim poslovima i diplomaciji. Bio je ambasador u Belgiji, a obavljao je i neke druge visoke diplomatske dužnosti i funkcije. U razdoblju 1976.-1977. bio je šef jugoslavenske delegacije u Parizu na konferenciji Sjever – Jug. Posebno je bila veoma važna i zapažena njegova zadaća koju je imao na godišnjoj konferenciji UNIDO-a u New Delhiu u proljeće godine 1980. Na toj je konferenciji trebalo donijeti zaključke o oprostima dugova najsiromašnijim zemljama Trećeg svijeta. Odgovarajući zaključci bili su donijeti na godinu dana prije održanoj konferenciji nesvrstanih u Havani kada je Castro pokušao sa svojim stavovima demagoškog karaktera parirati Titu. To mu nije uspjelo, ali je ostala opasnost da će sličnu diverziju pokušati u New Delhiu. Tito, zbog bolesti, na toj konferenciji nije mogao prisustvovati nego je po Štajneru poslao upute upozorenja. Na večeri koju je naš ambasador u Indiji Anđelko Blažević priredio za sedam ambasadora velikih sila Štajner je, zajedno samnom, trebao prenijeti Titove poruke i upozorenja. Na konferenciji je pokušaj diverzije učinila Nikaragva, a ne Kuba. Štajner je manirom vrsnog i verziranog diplomate ipak uspio otkloniti preusmjerenje nesvrstanih prema jednom bloku.

Rikard Štajner je bio čovjek veoma osebnih karakteristika. Bio je veoma dobar i pošten i human čovjek i prijatelj. Bio je ne samo veoma skroman nego moglo bi se reći i samozatajan. Rikard Štajner je, uz sve svoje velike ambicije i radne sposobnosti i učinke, veliku pozornost posvećivao druženju sa ljudima posebno sa svojim prijateljima koje je tijekom mnogo godina moglo bi se reći sustavno, pozivao u svoj dom. Bio je i veoma brižan i nježan i pažljiv prema svojoj obitelji supruzi i životnoj družici Verici, svojim unučicama Maji i Marini, koje su ga više nego voljele, šogorici Ljubici, snahi Srećki i njenom suprugu Darku.

Rikard Štajner, odlazeći na vječni počinak zavređuje riječi slave i hvale mnogobrojnih svojih suradnika i prijatelja iz svih institucija u kojima je radio i sa kojima je surađivao. Ipak posebno valja spomenuti Ekonomski institut Zagreb i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.